

Strătorul

REVISTA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Alexandru Macedonski (II)
G. Rotică Pedepșa lutului
I. Dragoslav . . . O farsă
Ion Sân Giorgiu. Cantilene
Alexandrina Scurtu Priveam cântând
Mihail Celarișanu . Parcul mort

BCU Cluj Central University Library Cluj

CRONICI:

- Ion Sân Giorgiu*: Literatura comparată
E. Lovinescu: În marginea lui „John
 Gabriel Borkman”.—BIBLIOGRAFIE

Editura ALCALAY & Co.

UN LEU

APARE SĂPTĂMANAL

Sehejan
7

A APARUT

L. REBREANU

ION

ROMAN

Volumul I: GLASUL PĂMANTULUI

Volumul II: GLASUL IUBIRII'

Editura **ALCALAY & Co.**

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

BCU Cluj / COLABORATORI: Library Cluj

F. Aderca, Gh. Brăescu, Ion Buzdugan, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Cair, Gh. Cornea, Maria Cunțan, Ludovic Dăuș, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Alexis V. Draculea, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, Ignotus, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, N. Mihăescu-Nigrim, Virghiu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Mișjian, Corneliu Moldovanu, G. Murnu, D. Nanu, C. Nari, Ramiro Ortiz, Maria Pamfilie, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, I. Peltz, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Răily, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, M. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, G. Silviu, Barbu Selacolu, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Câmpineanu, 40

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director : E. LOVINESCU

ALEXANDRU MACEDONSKI

II

Și după moartea poetului, critica rămâne încă discutabilă în fața operii lui. În viață, ostilitatea generală se lovea de forța latentă a unei admirații tenace. Putea fi critica unanimă în severitate (T. Maiorescu) sau în indiferență (cei mai mulți); în jurul poetului se menținea nu numai un cult ci și o influență. I se putea contesta uneori calitatea; nu i se putea însă ignora continuitatea. Pe măsură ce opinia publică se îndârjia în ostilitate sau nepăsare, admirația câtorva devenia și mai excesivă. Poezia lui Macedonski nu este însă ermetică; n'are nici unul din caracterele esoterismului pentru a justifica o inițiere. Ea reprezintă un impresionism de o valoare poetică îndoelnică dar ușor inteligibilă; nu are un ritual deosebit și nu se adresează unei sensibilități speciale. Ignorând cele mai adese emoția, se sprijine numai pe senzație. Nu răscolește deci arcelele sufletului; se oprește în domeniul sensibilității comune... Contradicția dintre opinia publică și opinia unei pagode este deci un punct de controversă literară, pe care nu l'a rezolvat nici moartea poetului. Procesul e deschis. Fără să fi venit încă momentul unei revizuri definitive, criticul ar voi poate bucuros să aplice capătul leucitor al lăncii lui Achile. E firesc să simtă nevoia reparațiilor postume. Între un poet ce se afirmă cu o nobilă continuitate timp de atâtea decenii și o opinie publică amorfă, incompetentă și lesne influențabilă, preferința criticului e indicată. Gestul reparator nu e atras de forța irezistibilă a aventurii ci a unui idealism consolator. Gestul rămâne însă abia schițat; dorinții legitime de reparație îi urmează nu numai o rezervă ci și o stupefacție. Rezerva i-o comandă contactul prelung și parțial cu opera poetului; stupefacția se deșteaptă în fața opiniilor violent contradictorii. Opera lui Macedonski nu e prea abruptă pentru a justifica antinomiile principiale. Neînțelegerea rămâne încă o enigmă.

* * *

Dacă unui poet adevărat îi cerem o emoție, iar unui mare poet îi cerem și un suflet organic, o concepție și o

atitudine hotărâtă, într'un cuvânt o filozofie, Macedonski n'a fost, cu siguranță, un mare poet și s'ar ridica chiar îndoeli și asupra calității lui poetice privită numai în esența ei. O operă poetică e o cristalizare sufletească în jurul unei axe stabile. Pe axa unui pesimism fundamental, se grupează întreaga poezie a lui Eminescu, considerată sub toate aspectele ei, în poezia de dragoste sau filozofică, în satire ca și în poeziile inspirate de natură; în jurul unui erotism idilic și optimist se poate grupa întreaga poezie a lui Coșbuc. Îndărătul operei lui Macedonski nu găsim o unitate fecundă, un sentiment generator sau numai un simplu focar radiator; poezia lui nu e cristalizată și organică; o simți mobilă și inconsistentă. Optimist și plin de elan spre pacea sublimă a naturii, în cea mai frumoasă creație a lui (*Noaptea de Mai*), el devine mărunț pesimist, mărunț nemulțumit și amar în cele mai multe încercări versificate. Sufletul lui nu împrăștie o lumină puternică și uniformă asupra lucrurilor; se schimbă după moment: optimismul inițial se disolvă în notațiuni contradictorii, ne susținute de un accent robust. Nu numai nu posedă lumea, reducând-o la propria lui substanță, dar nu se lasă a fi posedat de ea. Cu excepția a câtor-va poezii, asupra cărora vom reveni, nimic nu a sguduit sufletul impenetrabil al poetului; nici unul din marile spectacole ale naturii, nici unul din marile momente ale vieții nu l'au emoționat. Macedonski prezintă cazul rar al unui poet liric ce n'a cântat amorul și n'a cunoscut, aproape, nici un fel de pasiune. A trăit fără extaze și fără nedumeriri; n'a atins nici misticismul, nici tragedia problemii ultime. Ignorând femeia, pe Dumnezeu, moartea, și, cu mici excepțiuni, natura însăși, poezia lui Macedonski ignorează temele fundamentale ale unei adevărate poezii; îi lipsesc filioanele de largă inspirație ce alimentează nu numai lirismul ci și simpla emotivitate a unui om sensibil. Privată de agentul fecund al emoției în fața problemelor vieții și ale morții, poezia lui Macedonski trebuia să se scoboare la modulații minore. Emoția e înlocuită prin senzația instabilă; poezia e redusă la un fel de impresionism de o incontestabilă valoare artistică, dar de o mediocră valoare poetică. Tocmai prin această calitate pur senzațională, poezia lui Macedonski ia un caracter de modernism. Pentru spiritele analitice, ar putea fi una din cauzele succesului lui. Într'o epocă târzie de insuficiență lirică, în care izvoarele de emotivitate și de expansiune s'au împușinat, era firesc să se producă o poezie limitată la senzație sau cel mult la un proces intelectual. Trăim în epoca intelectualizării poeziei. Fără a fi ajuns la o intelectualizare francă, poezia lui Macedonski rămâne mai mult la senzație. Insuficiența ei emotivă i-a făcut poate succesul;—îi va fi însă și principiul disolvant.

• Pedeapsa lutului

Mi-e inima bolnavă de-o boală ce nu are
In cărțile 'nțelepte nici nume și nici leac,
Mi-e inima bolnavă de-o boală grea de care,
In loc să se păzească, puternic se agată:
Mi-e inima bolnavă de netrăită viață,
De doruri năbușite ce 'n ea flămânde zac.

Spre cer râvnind odată, ușoară și curată
Ca floarea ce visează pe creanga de cais,
Spre tina cu păcate azi grea de poftă cată
Cu buze viciate, și, batjocoritoare,
Iși râde de trecutu-i când pură ca o floare
Iși învelia dorința în raza unui vis.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Viața-mi risipită pe nalte căi albastre
In năzuinți hrănite cu fărmituri de cer:
Atâtea nopți țesute în lungi visări sihastre,
Cu pulbere de stele și cu palori de lună,
Atâtea nopți pierdute acuma se răzbună:
Atâția ani deodată a fi trăiți se cer.

Din noptile pierdute în contemplări deșerte
I-aud strigând pedeapsa ce nu vor să mi-o erte,
I-aud strigându-mi vârsta cu glas flămând de lut,
Și inima atuncea cu mii de guri deschise
Deodat'ar vrea să soarbă tot ce disprețuise...
Nu-i tină să nu-mi pară atunci un raiu pierdut.

Mi-e inima bolnavă și simțurile toate
Cu fiecare clipă mai bolnave rămân,
Și team'având că anii n'o să le ajungă poate
Să deie bolii 'ntregul tribut pe care'l cere,
Tot mai adânc în boală se'mplântă cu putere...
Măt pedepsește lutul ce nu l-am vrut stăpân.

○ FARSĂ

— DIN POLIȚIA DE ODINIOARĂ —

Plecaseră Conservatorii după vre-o doi ani și jumătate de regim și veniseră iarăși liberalii. Făcând prea multe neajunsuri cetățenilor liberali, comisarul secției 54, Ghiță Gogoasă, își predă chiar în ora căderii regimului secția cu proces-Verbal sub-comisarului cl I, Bucșan, și epistaților nea Stănilă și moș Eftimie. Și o și plecă pe dindos, căci dacă ar fi dat pe dinfață se și lovea nas în nas cu nea Niță Apostoleț, omul liberalilor și cu o droaie de cetățeni veniți anume să puie stăpânire pe ordinea publică din circumscripție și să cotonogască pe nea Ghiță, pentru deseale lui procese verbale de contravenți și închideri de localuri.

— Unde-i? Unde-i, *pozovenchiu*, strigă neica Tănase Ifrim, măcelarul str. Marginei, ascuțindu-și cuțitul pe cureaua atârnată de mijlocul d-sale cât un cerc de butoi.

— Il mânănc, striga fonfăit Andrei Gogărnă, cârciumarul din str. Romană, colț cu str. Icoanei, trântind bastonul lui, gros, de masă. Abia îi liniștiră Bucșan, sub-comisarul și cu epistații, spunându-le că fostul sbir a plecat de mult.

Cu ăștia nu aveau nimic cetățenii, căci erau vechi în slujbă și se purtaseră bine în totdeauna cu ei și apoi, măcar unul din epistați trebuia să rămâie de zestre noului regim, pentru a preda secția.

De cum plecă d. Ghiță Gogoasă, se și așeză la biuroa nea Niță, pentru a nu știu câtea oară comisar al secției 54.

Inversunat fusese Gogoasă în timpul domniei lui la secția 54 cu cetățenii liberali, dar după doi ani de opoziție nea Niță era prăpădu pământului.

Cea dintâi grijă a lui era să-și ia leafa; apoi se așeză pe slujbă cercetând: care liberal în cei patru ani s'a dat cu albi, care negustor coservator ține noaptea deschis peste ora „reglementară“, care cetățean a votat cu albi la fostele alegeri, câte și mai câte mofturi. Toate lămuririle erau date de epistalul rămas.

Altfel de poliție făcea nu făcea nea Niță, dar ca stâlp al partidului era strașnic: Vai de albi! D'apoi la alegeri, Doamne, cum mai mânuia bastonul lui cel gros la Tunari. Seara, numai ce-l vedeau cu jobenul pe ceafă, cu fruntea asudată, intrând triumfător în biuroa epistaților.

— Ce mai este pe aici?

I se făcea raportul.

— Uf! exclama nea Niță, puindu-și bastonul subțioară spre a-și șterge fruntea cu batista. Insfârșit, am scăpat... Bre, bre, ce trudă!... Apoi ta.e spre a fi auzit mai bine de slujbași.

— „Știți că am eșit!.. Da avurăm și de furcă, breee... Dar au eșit, au eșit ai noștri... Avem majoritate, majoritate zdrobitoare... Suntem călare pe situație. Se putea?..

În secție trăia bine cu toți, căci slujbașii se cam fereau de a intra în vorbă cu cei bănuți. Avea însă mare necaz pe epistatul Stănilă care nu făcea politică. Ca om cu casă, cu copii își vedea de treabă, bând și cu albi și cu roșii. Nea Niță l-ar fi zburat de n'ar fi avut de cumătru pe d. Costică Belian, șeful secției 53, liberal și el dar cumătru și cu Nea Stănilă.

Când erau albi la putere și-i năștea nevasta un copil, Nea Stănilă căuta să i-l boteze un conservator; când erau roșii, căuta un liberal. Având cumetri în toate partidele, stătea bine.

Nea Niță s-ar fi făcut punte totuși să-l sboare, dar epistatul avea 20 de ani de slujbă: cunoștea pe toți cei certați cu legea, știa toate coturile pungășilor, și unde erau jocuri de cărți și de noroc, și își ghicea spargerea și furtul cel mai neghicit. Când venea după 4 ani de opoziție și de post, Nea Niță nu știa nimic de cele ce se petrecuse în secția lui. Numai Stănilă și moș Eftime, epistatul, îl puneau în curent de tot rostul circumscripției. Era, de altfel, cinstit nea Stănilă; când îi da cineva însă o para nu zicea „ba”, că cu 90 de lei pe lună nu se putea să fii floare în gavanos sau icoana de închinat.

Și poate nici asta nu l'ar fi supărat pe nea Niță, dar cu cunoștințele lui, Stănilă îi cam mânca din praznic. Se ducea prin coturile lui și îi lua arvuna învârtelei pe care o făcea Șeful ori pe care o mirosea el.

Intr'o zi de iarnă, cam uscată, dar geroasă și cu puțințel vânt înțepător, Stănilă veni cam beat cu vreo treizeci de lei noi nouți de argint, bătuți pe muche.

Fusese pe la niște lucrători de la fabrica de cărămidă „Tonola”, lundu-le parale să le facă niște hârtii de bună petrecere sau niște acte de identitate, și mai băuse pe la niște negustori conservatori. Acum i se părea lui că e în nouri de fericire.

Când iată-l și pe nea Niță că intra cu jobenul în cap, cu nedespărțitul baston în mână. Se uita la nea Stănilă, și nu se uita zicând celuilalt epistat:

— „Vezi, măi Eftime, că eu mă mai duc nițeluș pe ici, așa, prin-prejur și face cu bastonul că are so apuce pe Strada Saul, are să dea pe Tei, are s'o dea pe șosea și urmă: „Că am auzit că țiganii de pe Tei își fac de cap cu „uite popa“.. și cu „Grantu.“

Deși nu-i vorbea lui, Stănilă sări.

— Apoi dom comisar și oamenii is vinovați: Astăzi dimineață dau pe șosea: acolo o droaie de țigani cu uite popa, și niște țărani.

Țiganii, cum m-au văzut, au tulit-o și le-am spus oamenilor:

— Bre nu vă potriviți, că are să vă înșele.

— Dar unul cu nădragi largi și cu cojocul și o căciulă, cât o baniță,— se vede că îl făcuseră țiganii să câștige ceva—să și rătoi: „Da cine are nevole cu banii altuia?“

— Bine, i-am spus. Să nu miorlăi. Când m-am întors, unul din ei se plânse că l-au pungășit țiganii cu 300 de lei ce-i luase pe niște boi de la obor...

Dar nea Niță parcă mai nu băgase în seamă ce zisese Stănilă ci, scobindu-se în nas, răspunse :

— Lasă asta... jandarm! jandarm! Apoi către nea Eftime:—Și așa, Eftime, eu mă duc și dacă întreabă cineva de mine, vezi că sunt la Naie... la Dumitrescu pe Răsuri. Știi tu ; Naie a nostru... cât privește despre țigani, dau eu acuși cu crucea peste ei.

În adevăr, când răzbea Nea Niță prin țigani cu bastonul lui cei gros, vai și amar de pielea lor :

Hăt spre noapte, s'a înturnat nea Niță; cam beat și mânios Dunăre.

În secție era întuneric ; focul duduia în soba de tablă jucându-și pânza îngustă de flacăra, eșită prin gaura porțiței, pe perete. Singura lumină ce o da camerei era felinarul cu gaz aerian de pe trotuarul deafară, dar o lumină așa de înserare și în toată canțelaria nimene de cât nea Stănilă, decurând sosit, descălțat de ghetete și de ciorapi, se odihnea pe pat în bătaia luminei ce venea liniștit pe borticica porțiței și-și fuma comercială de cinciparale adusă de la Olangiu de peste drum de sergentul secției.

Stănilă știa că făcuse pontul comisarului cu lucrătorii de la Tonola. Niță se mai dusese apoi pe la Naie Dumitrescu cârciumarul liberal, tocmai de peste drum de cârciumarul conservator la care cinstise Stănilă cu alți conservatori. Nae îi și spusese că Stănilă e „un trădător și un spion de al albilor“.

— Stănilă! Stănilă! strigă el, bătând odată cu bastonul în podele.

— Poftim!

— Stănilă, așa, așa Stănilă, tu ești mare, tu ești tare. De-acum te-ai dus uite, te-ai duus..

Și șeful, abea sprijinindu-se pe picioare de treaz, își netezi palmele una de alta, ca și cum totul ar fi sfârșit. Dar lui Stănilă nici nu-i păsa, ci-și fuma țigarea tihnit, scoțând niște rotocoale că parcă gura lui era burlanul ce da prin geam afară, pe care eșea fumul de la sobă.

Asta îl desnădăjduia pe nea Niță și îl făcu să se smârcăie în întuneric și să tușească inecat. Totuși, nădăjduind să-l facă pe epistat să vorbească, după câte-va clipe de mocoșeală, grăi iar dar mai apăsător :

— Așa Stănilă, tu ești tare, tu ești mare. Așșaa, bun!.. Așa am să-i spun Inspectorului, d-nu Mișu : Stănilă e mare...

În clipa asta, când mai vru să urmeze că Stănilă e și tare, ușa de la sală se deschide cu sgomot și o matahală intră pe ușă, zicând :

— Niță, bre Niță, haida bre!.. De când te aștept afară mia degerat inima în mine.

— Da, stai, bre Ionescule. Stai bre Petrache, stăi nițeluș răpunse șefu : Stai...

— Știi ce? Ia ascultă : Stănilă e tare și mare.

— Da haida bre, îi zise namila, haida, lasă omul în pace. Ce n-ai altceva de lucru?

— Nu, bre, stai : Stănilă e tare...

La asta numai se aude clopoțelul telefonului, nu de mult așezat și prin secțiile polițienești.

Stănilă vrea să sară.

— Nu, zise șeful pășind, clătînându-se până la perete; nu, eu Eu.. care. Vorba i se și inecă în un sughiț scos ca și o părere de rău: „Ei drăcia dracului eu vorbesc, și iar sughiță: „Ei drăcia dracului, urmă el, necăjit: Ce-i asta bre de sughiț?

— Alo? Alo... Aloo? Și scapă receptorul: Ei drăcia dracului ce-i în astăseară? Alo!.. Aloo!..

— Cine-i acolo, îi fu răspunsul.

— Secția 54.

— Da, aicea e 53.

— A, tu ești Costică?—întrebă Șefu cu glas miolrăitor.

— Eu, dar d-ta?

— Eu, Niță...

— Tu ești Niță?

— Eu,—ce mai faci Costică?

— Bine.

— Apostoleț, eu mă duc, îi tăia vorba Ionescu din întuneric, unde se legăna ca o salcie.

— Da stai bre, îi răspunse nea Niță, cu receptorul la ureche, să bem câte o țuică, iceda la nea Stan Rusescu, mai stai numai nițeluș...

Apoi către cel ce-l chemase la telefon:

— Costică!

— Ce-i bre, îl întrebă Costică abia ținându-și răsu.

— La ce m-ai chemat?

— Te calcă inspectorul!

— Ei și? Să vie sănătos...

Și iar scăpa receptorul; ceea ce îl făcu să sbucnească.

— Fir-ar al dracului.. Fir-ar al dracului de treabă!..

— Măi dragă Niță, haida bre!.. Lasă în colo—sfârșește odată...

— Stai să-i spun lui Costică ceva.. Stănilă e mare...

Alo! Alo! Secția 53. Alo. Secția 53. Ei drăcia dracului, a închis și aveam să-i spun.

— Ci las dracului bre că mă duc.

— Nu! Alo! Alo! Centrala?..

— Alo? Ce poștești îl întrebă un glas de femeie.

— Domnișoară, dați poliția!

— Alo! Alo!.. Poliția! Aloo!.. A...

— Da!—îi fu răspunsul ce doriți.

— Dați secția 53.

— Potim!

— Aici e secția 53! Acolo e Costică?

— Aici, domnule Comisar.

— Ptiu, fir-ar al dracului, că mult am muncit: Spune-i să vie nițeluș...

— Ce vrei, Niță? îi fu de îndată răspunsul.

— Costică! Costică, tu ești bine cu inspectorul, cu Mișu. Spune-i așa că Stănilă e tare și mare:

— Da, hai bre, îl întrerupse Ionescu din întuneric, scos din răbdări.

— Mai stai bre nițeluș! Stăi bre un minut:—Costică! Costică!.. A închis.

Și cu vorba asta și scăpă un sughiț înecat.

— Ei drăcia dracului, făcu el, acum și sughiț. Știi bre, parcă-i afurisit; dacă aș fi beat nu, mi-ar fi ciudă. Așa, Stănilă, de acum te-ai dus... te-ai dus... Tu ești tare, tu ești mare.

— Ei, frate, vino odată, îl apucă Ionescu necăjit din umbră. Haide la Nicolaie.. Peste drum la Olangiu..

— Două mititele, adaoase Ionescu, că știi,—dacă mai refuzi, mai bine trage-mi două palme...

La asta, comisarul învoitor apăsă pe butonul soneriei de la masa sub comisarului cl. I. Pe dată se ivi pe ușă sergentul Stan Pătlăgea, cu nasul turtit ca o pătlăgea roșie și arămie ca o căldare, cu mâna la tesac, și cu cealaltă la cozorocul capelei și grăi:

— „Trăiți, don comisar!”

— Măi, Stane, vezi, tu, dacă mă chiamă cineva la telefon, spune-i că sunt în casă... Și tu mă chiamă de vis-a-vis de aici... nu.. de la asta, de la Stan Rusescu... Eu, făcu nea Niță împotrivindu-se, eu la hoțu de Olangiu nu mă duc. La Olangii eu nu mă duc... Conservatorii bre, Conservatorii îs de speriat... Măi, m-au îngrozit hoții ăștia... Cum zice și nașu-meu, care e colo, știi tu la regie: Bre cu ăștia nu mai e de trăit...

— Ei haide și la Stan Rusescu, îi dă Ionescu.

Dar când să iasă: numai ce se auzi un uruit de trăsură grea.

Stănilă sări fript și, repede, își trase cismele, trecu pe sală în verandă, luă lampa de pe masa unde erau condicile de revizie a agenților și comandanților de vardiști și o puse pe biuroul comisarului.

Pe ușă cea din față se ivi un domn într'o blană mare de animal cenușiu cu un guler ca o ureche de elefant ce-i acoperea capul cu o palmă mai sus de căciulița de șder ce o purta în cap; doar vârful nasului și ochii i se vedeau și omul îmblănit intră în biuroul șefului. Aice era condica de inspecție a comisarului și epistaților prin „raion” și aceea de revizie a inspectorilor de poliție.

Cum intră, se așeză la biurou și făcu lampa mică.

— „Bogdaprostea măsei, șopti comisarul; n'am parte să beau măcar o țuiculiță, și grăi lui Ionescu...” Bre, Petrache, până a trece inspectorul, așteaptă-mă numai nițeluș la Rusescu și pași bombăniad peste sală: „Ei drăcia dracului!.. Și căută să se fie bine.

Dar omul cu blana stătea de lemn pe scaun.

— Iertați, domnule inspector, zise nea Niță, tresărind la vederea blanei, după care recunoscu că îmblănitul e chiar inspectorul culoarei locale, „domnu Mișu“... „Acuma vin și eu din revizie: am fost pe aici nițeluș așa—și arăta cu degetul, că a luat-o pe lângă secție,—pe strada Saul—pe Teilor, și urmă: „pe șosea, am luat-o pe Tunari...

— „Bine, bine, zise inspectorul, am auzit că ești cam aspru, superi oamenii de serviciu, te cerți cu ei de la șpagă.

— Ferească D-zeu, domnule inspector, dacă Stănilă, Stănilă e tare...

— Destul, îi taie vorba omul cu blană și se ridică și dădu să iasă

— Da, pentru numele lui D-zeu, prinse a se scânci nea Niță, domnule Inspector, domnule inspector, am casă.., sunt familist.., Stănilă! Stănilă! Unde ești Stănilă, strigă el ca trezit din băutură.

Când, iată-I și pe nea Stănilă în ușa biroului. Somnoros, frecându-se la ochi, se ivi ploconindu-se cu un „salut, domnule inspector?..“

— Spune-i Stănilă! Spune pe cine am supărat eu din cancelerie?.. Vă zic eu vouă bre un cuvânt? Nu vă sunt eu, ca părinte, ca fratele vostru? zise el scâncitor.

Stănilă vru să răspundă, dar de odată se opri mirat căci pe când nea Niță era cu fața spre epistat, un cap rotund, cu o gușe rasă albă ca de purcel de pus la tavă se ivi din blană și se ascunse iar. Stănilă ar fi țipat dacă blana nu i-ar fi făcut semn să tacă. Și omul cu șubă grăi apăsător și răgușit:

— „Să vii mâne la inspectorat, la raport!.. Și ridicându-se își mai saltă gulerul în sus și ieși lăsând îngălbenit pe nea Niță, care acum parcă se trezise de-a bimelea.

Și pe când în depărtare se pierdea uruitul din ce în ce mai surd al roatelor trăsorei, Comisarul se uita la Stănilă, care mai nu pufnea de răs; însă după câteva clipe de reculegere:

— Ce-i asta, Stănilă?—Tu nu zici nimic? Parcă îți vine a râde.

Dar nea Stănilă își puse mâinele în buzunarul pantalonilor și se întoarse filozofic și, pășind peste sală în cancelaria epistaților, se pierdu în întunericul odăei luminate doar de focul din sobă.

Nea Niță se uită după el și sbucni:

— Mi-o făcuși, Stănilă... Tu ești tare, tu ești mare... Vom vedea, Vom vedea, Stănilă—hâp! sughită din nou.

Repede făcu lampa mare spre a se uita la condica de inspecție:

— Nimic, făcu el, mirat! Ce e asta, Stănilă?.. Stănilă, n'auzi.

— Ia te uită bre, zise el ciudod dar și luminat, când se arătă și epistatul în ușă, condica goală. Unde a scris!.. Măi poate a scris pe undeva... Și răsfoi condica:—„Nimic bre! Ce fel de inspecție e asta?

Când numai ce se auzi un nou uruit de trăsură.

Nea Niță îngălbeni: Și zise. «Oare mi s-o fi înturnând? Uite mă că a stat aici! hâp!.. Și nu isprăvi bine vorba când intră pe sala aceiași șubă cu gulerul în sus. De data asta acoperind o pălărie gambetă neagră. Șuba se scutură, gulerul se dădu în jos, se deschise la piept și spre marea mirare a Comisarului, se văzu în față cu domnu Inspector Ofolescu, de la culoarea de negru, de serviciu în seara ceea.

Omul dădu bună seara, dădu mâna cu comisarul, care parcă se mai încălzi ca de o nădejde și zise: Astă seară sunt eu de serviciu—Mișu e cam boinav,—a răcit.

— D-nu Mișu a fost; acum a eșit de aici.

— De aici, apoi era prăpădit în pat de bolnav. Când m'am dus eu mai adineoară; îi puneam pahare—lipitori.

— Acum, a eșit de-aici și nici nu l-am văzut bine la față așa era de îmbodolit,

— Nici condica n-a iscălit:

— Curios! Și i-am spus să nu iasă din casă! și i-a spus și doctorul. Curios om!.. Adă condica... Ce mai e pe aici?

— Ce să mai fie—cum spun—a venit d-nu inspector Mișu, cam supărat; a zis că eu fac și dîreg, că supăr funcționarii,—lumea... Și iacă

întrebați pe Stănilă să vă spuie ce fel de om sunt eu. Cum mă porți ca cu un frate, nu ca șef.

— Curios! Să știi că frigurile l-au scos din casă și în fierbințeala lor, ți-a făcut scena asta... Curios, el care vorbea așa de bine de D-ta la dă condica: și după ce comisarul îi mai dădu unele rapoarte despre țiganii de pe șosea, care pradă pe naivi cu „grantu” și cu „uite popa”... d-nul Otolescu scrise în condică, apoi se ridică și, dând mâna cu comisarul, se pierdu spre ușă, lăsând în urmă-i acelaș sgomot de trăsură ce se îndepărtă ca și a acelei dintâi cu deosebire că lăsă pe nea Niță cu o înfățișare și o inimă mai bună, și cu o notă în condică din cele mai lăudăroase la adresa comisarului și a liniștei din circumscripție.

A doua zi, toată comisărimă din capitală știa de festa jucată lui nea Niță, nu știu de cine, de oarece nici domnu Mișu nu ieșise din pricina boalei din casă, nici blana cu care făcea inspecție nu-i pierise din cui; decât atâta că la poliție erau câte-va șubi la fel, cu care inspectorii și comisarii delegați făceau iarna inspecție, și că una din ele ci-că a pierit și venit iar în seara ceea adusă iar nu știu de cine.

Singur Stănilă știa că acela care îi făcuse figura lui nea Niță era chiar cumătrul lui, don Costică dela secția 53, căruia Stănilă de cu vreme i se jeluise că nea Niță îl prigoneste pentru toate mofturile.

Și nea Stănilă a murit și nu a spus nimănui cine a fost persoana, decât că din ziua aceea nea Niță i-a dat pace să facă ce-a vrea, căci cu toată încredințarea dată de d-nu Mișu că nu a fost el, totuși a rămas convins că a fost o altă persoană sus pusă dela Poliție, care a luat blana și a dat o raită pe la secția lui, anume să-și apere ocrotitul său nea Stănilă.

I. DRAGOSLAV

CANTILENE

I

*Pe cărare printre tei de-aramă
Ce presoară galbene medalii,
Noi pășim alături și mi-e teamă
De chemarea mlădioasei talii.*

*Te sărută vântul ușurel,
Aurul din frunze și din soare,
Râul te îmbrățișă și el,
Gura mea de doruri vii mă doare.*

*Tu te uiți la turnurile roșii
Ce străpung albastrul de cristal,
Eu mă uit cum de subt acul broșii
Saltă pieptul umed ca un val.*

*Și vorbind de cer, de flori și ape
Tu nu simți cum demonul din mine
Tremură și-i lacom să s'adape
Din risipa formelor divine.*

II

*Sufletul meu e 'ncărcat cu roade
Ca un piersec care arde 'n soare...
Pentru tine rodul tânăr cade
Însă tu de ce-l calci în picioare ?*

*Uite, vin cu amândouă mâni Cluj
Să-ți aduc comori și bucurii,
Tot ce-am strâns de luni și săptămîni
Îți aduc să-ți fie jucării.*

*Ți le las, pe toate ți le las
Patime și dor și desmierdări —
Cerșetor prin tine am rămas,
Cerșetor la cruce de cărări.*

*Sterge-ți însă lacrima din gene,
Joacă-te cu darurile mele,
Strânge-le la pieptul tău alene,
Că e toată viața mea în ele.*

ION SÂN-GIORGIU

Priveam cântând

Priveam cântând... în jurul meu viața
 Iși aruncase haina răpitoare
 De cer, de nori, de glie, de izvoare
 Pe visul meu și, arătându-și fața,

Imi spuse vesel: vezi, sunt dimineața
 Cu tot ce poate să te înfioare,
 Cu râvnă, doruri, cu lumină, soare,
 Cu zări ce-alungă 'n depărtare ceața...

...Și sunt a ta... încrede-te în mine,
 Imi simte brațul: oare nu e tare?
 — De câte ori te-a legănat pe tine!—

Iar sânu-mi: nesfârșita i palpitare
 Invie clipa care, mândră, vine
 Să-ți dăruiască înc'o sărutare...

ALEXANDRINA SCURTU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Parcul mort

*Illamidele înserării se lăsau;
 Havuzul gol, copacii goi, învinși,
 Foi roșii peste brazde coborau,
 Arzînd acolo jos, cărbuni aprinși.*

*Sub ceață flori de toamnă sîngerau
 Pe brazde ca'ntr'un negru cimitir,
 Părînd, sub încetatul coviltir,
 Cadelnițe, ce pareă fumegau.*

*Tot parcul se 'ngropase, ca un mort,
 Sub valuri de tîmîe și de flori,
 În brazde 'nsîngerate de culori.*

*Tot parcul se 'ngropase, ca, un mort,
 Pe-a cărui groapă arborii ședeau,
 Cu ramurile frînte și plîngeau.*

MIHAIL CELARIANU

Literatura comparată

La Paris a apărut primul număr din revista de literatură comparată de sub direcția cunoscutului istoric literar Fernand Baldensperger. E, desigur, acum după războiu mai mult decât un eveniment literar, e unul moral. Căci revista va strânge în jurul directorului ei pe toți criticii și istoricii literari francezi și străini, care se dedică studiului legăturilor literare și culturale dintre diferitele popoare. Studiind schimbul de idei literare dintre un popor și altul, revista aceasta va ajuta pe deoparte la reîntronarea obiectivității științifice în studiile de literatură comparată, pe de alta va contribui la înfrățirea culturală a națiunilor, înfrățire sdruncinată de războiu.

Articolul-program al lui Baldensperger se ocupă cu obiectul și termenul literaturii comparate. Era absolut necesar să se clarifice obiectul și termenul acestei moderne științe literare, cu atât mai mult cu cât critica literaturilor comparate a ajuns în timpul din urmă un factor de modă și snobism literar.

Baldensperger face mai întâiu istoricul termenului și recunoaște cu drept cuvânt că expresia „literatură comparată” nu corespunde noțiunii exacte a obiectului și că termenul german <istorie comparată a literaturilor> e mai propriu. Totuși fiindcă Sainte-Beuve a numit acest fel de critică, literatură comparată: termenul s'a încetățenit în terminologia literară franceză, de unde l'au primit și alte națiuni, de pildă România.

În veacul al 18-lea, când critica comparată își are începutul, primii care se înceară în acest fel de critică literară se mulțumesc cu simple comparații și analogii. Literatura comparată consta atunci mai mult dintr'o simplă juxtapoziție. Abia pe la 1830 se caută a se cerceta legătura între marile epoci literare. Așa lucrează Villemain în „tabloul veacului al 18-lea” cercetând influența literaturii engleze la francezi și așa lucrează Hermann Hettner, care cercetează alături literaturile franceză, engleză și germană în veacul al 18-lea. Dar și aceste studii erau prea doctrinare. Ele porneau totdeauna dela un punct de vedere preconcept și erau în mare parte sinteze și generalități. Georg Brandes, E. Rod, Virgil Rossel și alții caută să descopere un fel de cosmopolitism literar. În această privință lucrarea minuțios alcătuită a lui J. Texte „Jean Jacques Rousseau et le cosmopolitisme littéraire” poate fi privită ca o pildă neîntrecută. Progresul mare și precis îl fac Gaston Paris și Georg Brandes. Cel dintâi încearcă să reducă la elementele lor simple și tradiționale diversele teme, pe care se dezvoltă literaturile; cel de al doilea în importanta sa lucrare asupra veacului al 19-lea indică diversele curente mari cari străbat grupurile naționale. În această din urmă direcție se lucrează azi mult în Germania după exemplul dat de Erich Schmidt în studiul său „Richardson, Rousseau und Goethe”. Acestui fel de cercetări s'a dedat în Franța Brunetière care nu recunoaște o literatură europeană decât în acest sens.

Cu toată intensificarea acestor studii, Baldensperger crede că s'a ajuns la un punct mort. Greșeala e că manualele de literatură comparată (F. Loliée, Mazzoni, Samtsbury, Engel etc) „operează cu rezultate aparente nu cu factori adevărați“ Nu numai legăturile între marile opere literare, nu numai un simplu studiu evolutiv al genurilor pot forma azi obiectul literaturii comparate, dar și diversele „puncte de vedere, diversele feluri de public, *subiectul și obiectul* luate împreună“. Intreaga masă a creațiunilor care azi nu se mai cetesc dar care au avut o oarecare însemnătate în epoca în care au apărut, trebuie supusă unei cercetări minuțioase.

Literatura comparată nu va mai primi deci reputațiile literare așa cum au fost transmise de epocile lor, ci le va studia și controla în formația și evoluția lor lentă. Literatura comparată va ajunge astfel un „nou humanism“, un fel de „arbitraj“ între diversele culturi.

La această istorie și la aceste considerațiuni principiale se reduce articolul lui Baldensperger. Ar fi fost interesant să știm mijloacele cu care Baldensperger vrea să lucreze, metoda detaliată ce va întrebuița criticul. Așa cum o concepce Baldensperger, literatura comparată rămâne o doctrină și o formulă, căreia îi lipsesc criteriile științifice.

În Germania, unde nu există ca în Franța catedre de literatură comparată, critica comparată e practică azi în toate cercetările literare și în toate seminarile universitare. Atât critica psihologică cât și cea filologică dau cea mai mare importanță cercetărilor de literatură comparată. Critica psihologică, care pare să fi terminat cu studiul cronologic evolutiv al diverselor epoci literare, se ocupă azi cu predilecție cu studiul influențelor străine în literatura germană. Majoritatea tezelor de doctorat tratează asemenea subiecte. Profesorii de literatură se străduiesc cu găsierea criteriilor, după care cercetătorii să-și puie în aplicare planurile.

Până acum nu s'a ajuns încă la nici un rezultat definitiv. Se cunoaște obiectul literaturii comparate, s'au stabilit anumite norme și principii generale, nu s'au precizat însă *criteriile* precum o dovedește și ultimul studiu al lui Baldensperger.

ION SÂN GIORGIU

*) *Revue de Littérature comparée* dirigée par F. Baldensperger et P. Hazard I Année No. 1, Paris Librairie Champion.

IN CURÂND VA APARE

CRITICE

V o l . V .

Editura ALCALAY

CRONICA TEATRALĂ

In marginea lui „John Gabriel Borkman“

John Gabriel Borkman are un vechiu prieten: pe Wilhelm Foldal... In singurătatea dezastrului său, numai Foldal i-a mai rămas credincios; numai el mai urcă scările odăii de sus, prin care răsună sinistru pașii bătrânului financiar. Lui Foldal, își expune Borkman planurile mărețe de imperialism economic: recunoscându-și greșeala, dușmanii vor recurge iarăși la luminile lui; îl vor pune în fruntea Băncei; va deschide noi mine: va capta noi forțe electrice, va ridica noi uzine... Intr'un cuvânt, toată beția însetaților de putere, toată poezia minșilor creatoare, în lumea realităților ca și în lumea ficțiunii.

Foldal e și el un biet poet nenorocit. A scris o dramă pe care nimeni nu voeste să i-o joace sau să i-o publice... Familia îl nesocotește. Numai la Borkman mai găsește o ureche binevoitoare.

Iată-l urcând scările bătrânului „lup“ singuratec, cu ghiosdanul subsuoră. Ar vrea să-i mai citească o scenă, pe care a schimbat-o de curând. Borkman îl oprește: „Ajunge... De ce să te mai încapăținezi în teatru? Nu vezi că nu merge?“. Foldal rămâne cu ochii măriți de înmărmurire, în timp ce Borkman își dă drumul visului lui măreț... Va fi reabilitat, va ajunge iar director de bancă, va crea uzine, va deschide mine, va fi mare, va fi puternic... Foldal îl întrerupe:—„Dar tu ai fost condamnat la opt ani de închisoare, cum o să mai ajungi director de bancă?“.

— Cum, nu crezi?

— Nu.

— Dar ai crezut atâția ani în mine!

Și atunci acest răspuns sublim al lui Foldal:

— Da, dar pe atunci și tu credeai în talentul și în piesa mea.

Borkman nu găsește alt răspuns:

— Nu ne rămâne deci decât să ne despărțim pentru totdeauna,

Și astfel, prietenii, ce și-au amestecat durerile și speranțele zeci de ani, se despart dintr'odată fără nici o părere de rău, în clipa când înțeleg că s'au înșelat unul pe altul o viață întreagă.

• •

Sunt tragedii și mai sguuitoare. Pentru oamenii cu o adâncă viață interioară, este însă tot atât de sguuitoare și tragedia acestor schimb de cuvinte dintre Borkman și Foldal... Ani de încredere,

de speranțe împărtășite, de mizerie amestecată—nimic. Zădărnicie. Credem în alți numai atât timp cât cred și el în noi. Ne suggestionăm numai că-i altfel. La prima sgârșitură a amorului propriu, vâlul se rupe însă și ne dăm seamă de realitatea tragică.

Prietenia artiștilor, mai ales, e o complicitate tăcută. Nu dintr'o înțelegere conștientă, ci dintr'o topire involuntară de sentimente și de interese. Ne identificăm cu cei ce ne iubesc și ne admiră. Fără voe se întinde între noi un lanț de slăbiciune. Aprobăm pentru că știm că suntem aprobați. O știm; dorim totuși o repetiție indefinită. Suntem nesățioși. O aprobare e o obligație pentru o aprobare viitoare. Nu ne mai mulțumește lauda măsurată; voim laude greoaie. Ajungem cu încetul la o capitulare totală... Prietenia pare atunci a fi trainică.

Iluzii...

Un cuvânt numai, o înțepătură de ac și din prietenie nu mai rămâne decât o ruină tragică. La alți oameni mai delicați și mai pașnici, o scurgere subtilă de gaze... Prietenia se desumflă încetul cu încetul, tânjește și, în sfârșit, pierе...

Din zeci de ani de viață în comun, de suferințe și de visuri ingemănate, nu mai rămâne decât un nemernic scrum... A fost... s'a dus fără nici o părere de rău, ci poate cu priviri de ură. Prietenia? Lunga tovarășie? Minciună. Nu era decât complicitatea unei admirații mutuale... „Și dacă nu crezi tu în mine, nici eu nu mai cred în tine“... E tragedia exprimată atât de simplu de bătrânul Foldal.

E. LOVINESCU

BIBLIOGRAFIE

S'au primit la redacție dela *Cartea românească* următoarele publicații:

Din *Pagini alese din scriitorii români*.

9 Vasile Alecsandri :	<i>Dan Căpitan de Plai etc.</i>	
10, 11, 12 Petre Ispirescu :	<i>Istoria lui Ștefan cel mare</i>	
13 Caragiale :	<i>Cănuță om sucit</i>	
14, 15 Petre Ispirescu :	<i>Isprăvile și viața lui Mihai-Viteazu</i>	
Emanoil Bucuța :	<i>Florile Inimei</i>	Prețul lei 10
Vasile Pârvan :	<i>Idei și forme istorice</i>	" " 15
Al. Vlahuță :	<i>La gura sobei</i>	" " 15
Bucura Dumbrovă :	<i>Ceasuri sfinte</i>	" " 12

A APĂRUT DE :

E. Lovinescu

COMEDIA DRAGOSTEI

ROMAN

Lei 7.50

LULÙ

ROMAN

Lei 10

Editura ALÇALAY, & Co.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Au apărut de colaboratorii Sburătorului

Elena Farago: SOAPTELE AMURGULUI

VERSURI

Alexandrina Scurtu: SONETE

A APĂRUT DE :

E. LOVINESCU

CRITICE Vol. I: Impresionismul în critică, Eminescu, Caragiale, D. Anghel, St. O. Iosif, M. Sadoveanu, E. Lovinescu, Em. Cărlău, Ion Minulescu, Elena Farago, I. Al. Brătescu Voinești, Octavian Goga, C. Sandu Aldea, I. A. Bassarabescu, Contesa de Noailles etc.

Lei 8

CRITICE Vol. II: Pe drumurile Eladei, Natilde Seroo, Emile Faguet, Benvenuto Cellini, J.-J. Weiss, Antonio Fogazzaro, M. Sadoveanu, D. Anghel, P. Cerna, Oct. Goga.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lei 8

CRITICE Vol. III: Victor Eftimiu, Alex. Macedonski, M. Sorbul, Cinquantenarul romanului românesc, Oct. Goga, St. O. Iosif, Em. Cărlău, D. Anghel, Coșbuc, Z. Bărsan, Vasile Alecsandri și antichitatea romană, Henry Bataille, Carlo Goldoni ect.

Lei 10

CRITICE Vol. IV: Revizuri literare: Caragiale T. Maiorescu, C. D. Brogeanu-Gherea, Al. Vlahuță, I. Al. Brătescu Voinești, N. Iorga. Literatura „Sămănătorului“, Poezia populară.

Lei 12

Sub tipar: CRITICE, Vol. V.

Editura ALCALAY